

EGRESSY GÁBOR, MINT GRITTI.

LENDVAYNÉ, MINT JULIA.

SCHODELNÉ, MINT NORINA «DON PASQUALE»-BAN.

SZENTPÉTERY, MINT ZÁCH.

BARTHA, MINT ZRINYI MIKLÓS.

KAISER ERNSTNÉ, A «KUNOK» CZIMŰ DALMŰBEN.

HOLLÓSY KORNÉLIA, MINT GARA MÁRIA.

FÁNCSY, MINT DON JOSÉ DE SANTAREM.

Olympussal, melynek közvetítője, az Oraculum előtt versenyeznek a mult és jelen, miközben a következő képek láthatók: egy görög szinpad színészekkel és karokkal, egy modern szinpad bohókás alakokkal, a népszínház tagjai által ábrázolva, aztán Budapest a hatvani kapunál, török temetővel. A mai Budapest madártárlatban, a nemzeti színház, opera és népszínház kiemelkedő képével. Továbbá a nemzeti színház elhalt művészeinek csoportja kiválóbb szerepeikben, melyek közül a drámaikat a nemzeti színház, az operákat a m. kir. opera s a népszínházat a népszínház tagjai tüntetik föl. Végül az újabb műsor jelmez-alakjaival csoportosulnak a színház tagjai Shakespeare, Katona és Szigligeti szobrai körül, mialatt a m. kir. opera énekkara a Kölcsey-Hymnus-át énekl. — 3. Közzene Liszt Ferencztől, Erkel Sándor operaigazgató vezetésével előadja a magy. kir. opera zenekara. — 4. Árpád ébredése, Vörösmarty Mihály megnyitó drámai költeménye, melyben Árpádot Nagy Imre, a költőt Mihályi, a színészt Hegyesi Mari személyesítik. — 5. Bevezető zene, irta és vezényli Sárosi Ferenc, a nemzeti színház karmestere. — 6. Színész. Csiky Gergely alkalmi költeménye, mely a költő szelleme (Borcsényi) és a színész (Helvey Laura) közvetítésével csatlakozik az Árpád ébredéséhez. A színész 50 év múlva elaggóvá, elfelejtve a költő szellemét hívja közbenjáról, hogy még egyszer élvezhesse 50 év előtti diadalait. Kérése megadatik; de úgy találja, hogy a régi üldöző szellemek még ma is élnek és kétségbeesve vonul vissza magányába. A költő szelleme megvigasztalja, hogy az emberi szenvedélyek mindig ugyanazok, de a művészet folyvást halad és ebben találja az egyes művész is jutalmát, rámutat a nemzeti színház csarnokára, melyben

BENZA, MINT MISKA DOPPLER «ILKA» CZIMŰ DALMŰVÉBEN.

FÜREDY, MINT FIGARO.

SZIGETI JÓZSEF, MINT SAS ISTVÁN.

A NEMZETI SZÍNHÁZ RÉGI JELESEI. — BARABÁS MIKLÓS RAJZAI.

az összes személyzet csoportja a Rákóczi hangjai közt végzi az ünnepi előadást. Az előadások elsője a kiállítás költséges volta miatt általános bérletszűnetben és felemelt helyárak mellett adatik. A második előadás bérletfolyamban és mérsékelt árak mellett lesz. A nemzeti színház fél-százados jubileumát az ünnepi előadásokon kívül, melyeket az igazgatóság rendez, még másképp is meg fogják ünnepelni. Ezeket az ünnepélyeségeket a színház tagjából alakult jubileumi bizottság rendezi, a mely abban állapodott meg, hogy a nemzeti színház csarnokában elhelyezett színész-szobrokat az ünnepi előadás estéjén megkoszorúzza; az ünnep emlékére érmetet veret, melyeknek egy arany példányát a felségének a királynak fogja felajánlani, 8 ezüst példányt pedig a miniszterelnök, az akadémia, a muzeum, Pestnegye, a főváros, a bécsi os. k. udvari színház és a kolozsvári nemzeti színház részére fog készíttetni. Ezekon kívül ezüst és bronzérmek Grill R. könyvkereskedésében (Dorottya-utca) lesznek kaphatók. A «Hungária» dísztermében a 28-iki előadás után estélyt rendeznek. Részvételi jegyek 10 forintjával kaphatók a nemzeti színház baloldali udvarán levő irodában naponként 10—1 óra között.

Budapest főváros is hozzá járul a jubilaris ünnepélyekhez, s több városi képviselő megállapodásából következő javaslatot terjesztnek a közgyűlés elé: Fejezze ki a főváros törvényhatósága hazafias örömét a fölölt, hogy a magyar nemzeti színház jelenlegi magas Jókára jutva, művészetének hivatását sokszor nehéz viszonyok között is, mindig hiven és oly módon teljesítette, hogy a nemzet méltó elismerését s halálját kiérdemelte. Határozza el, hogy a magyar nemzeti színház fél-százados jubileumának emlékére, a nyugdíjalap javára 5000 forintot megszavaz.

A NEMZETI SZÍNHÁZ ÉPÜLETE.

Pusztá sivatag telekre építettek 1837-ben a nemzeti színházat. A kerépesi-út eleje is egész városvég volt még akkor; most a város kellő közepé. Fennállt azonban már a Belezna-ház, s azóta is csak annyit változott, hogy sokféle rendeltetést teljesített, s végül technológiai muzeum lett. Milyen messzire esőnek találták ötven év előtt a nemzeti színházat, s mily sok volt a bosszúság, a miért nem a Dunaparton fölajánlott telken építették (a Thonet-ház van azon a helyen,) arról a krónikák és öreg emberek eleget beszélnek. Még vagy tíz év előtt is látni lehetett egy nagy darabot a nemzeti színház környezetének disztelenségéből. A régi botanikus kert helye volt, valóságos esoda-tanya, a hol egyszerre megfert egymás mellett czirkusz, kétféjű bornyu, muzsika óriás, panoráma, fényképező bódé, bormérés. Ma egyetemi épületek díszes palotái állnak rajta. A színház közvetlen szomszédsága volt a «Griff», melynek nevezetes szerep jutott a magyar színészet történetében. Aféle városégi koresma volt, a hová a falusi nép behajtotta lovát, kocsiját. Alacsony, hosszú földszintes épület, szakaszított mása a néhai «Két pisztoly»-nak. Színész akárhonnan jött, ideszállt; a nemzeti színház tagjainak is tanyája volt. Vagy husz év előtt leégett, s helyére épült a «Pannónia» fogadó. Nagy dísz nyert a nemzeti színház környéke, mikor a kerépesi-út sarkára Westermayer egyemeletes házat építtetett. Az újabb időben disztelennek találták ugyan, de azért nevezetes épülete volt az Pestnek szépség dolgában is.

A «Griff» és sarokház közt húzódott meg a nemzeti színház, melyet hazafias jóindulattal sem lehetett mondani monumentális épületnek. A telek közepét foglalta el; homlokzata nem nyult ki az utcára, a mi által meg lehetett kímélni a di-

szítés költségeit. A két oldalát ma is látni lehet; emlékeztet az urasági granáriumokra. Szerény, nagyon szerény épület volt. Azzal vigasztalták az emberek magokat, hogy ideig lenes ugysis. Ime az ötvenedik évét ünnepejük. Az utca felőli homlokzatára csak terveztek oda a szobrokat — mint a hogy egyik képünk is mutatja, — de soha sem jutott azok közül oda egy sem. Sok idő mult el, míg a homlokzat előtti kis kert közepére oda állították Katona József szobrát, aztán pedig — mert biz az nem a Michel Angelo iskolájából került ki — elvitték, Lendvayt állították a helyére, a ki most is ott türelmeskedik a színház udvarán.

A színház elejét az utcavonalon elrekesztették vasráccsokkal, két oldalt az udvart beültették bokrokkal. Így nyert barátságos és friss külöt Thalia temploma. Nagyon barátságosak még ma is a baloldali udvar fái, a hol esténként egy-egy deka-meron képe szokott feltárulni. Az idők multak, de a nemzeti színház külseje megmaradt pusztán egyszerűségében. Sok idő telt el, míg a koesi-följáró lábas kapuzata fölé egy üveg-csarnokot emeltek, melynek az lett volna rendeltetése, hogy a páholy közönségének társalgóul szolgáljon, de lomtár lett belőle, a hol a lábatört aranyos trónusokat tartották.

A bokrok, a fák szépen felnöttek a színház körül és színház előtt, s adtak arnyas, üde zöld díszet. De az 1874-ik év végzetessé lett. A színház egyik oldalán odaépült már a háromemeletes «Pannónia»; a másik oldalán, a sarkon, ott alacsonykodott a sárga sarokház, zajos sörházával. A nemzeti színház már régebben szemet vetett e szomszédságra, melynek magtárát ki is vette berbe a díszletek számára. Az is leégett, s a tűzoltók rendkívüli feláldozása mentette meg a nemzeti színházat is. Két nagy tűzveszélyt állott ki tehát a nemzeti színház a nélkül, hogy magát a tulajdonképeni színházi épületet baj érte volna. Mind a két tűzvész olyankor tört ki, mikor közönség nem volt a színházban. A «Griff» este égett, de az nap nem volt előadás, ünnep levén, a mit az akkori konkordátumos időben előadás-sal nem volt szabad háborgatni. A raktár még az előadás kezdete előtt gyúlt ki.

MEGYERI KÁROLY. — (1834-iki részmetzet után.)

Szigligeti volt az eszme, hogy a nemzeti színház vegye meg a Westermayer-féle saroképületet, rombolja le, építsen helyére palotát, melynek jövedelme a színház bevételeit szaporítsa. A színháznak voltak különböző rendeltetési alapjai, azok segítségével meg is történt a vásár. A főváros eme részen a legdrágább a telek. Tizenöt év előtt azonban még lehetett alkudni.

A sárga háznak 1874-ben neki álltak. A palotaépítéssel egybe volt kötve az is, hogy a színház az utca felől díszes homlokzatot kap. A terveket Skalnitzky készítette, s elég szerencsésen megoldotta a nem épen könnyű feladatot. A színház ugyanis a kerépesi útra nező épületnek nem a közepét foglalja el, s így felni lehetett, hogy a saroképület fog uralkodni a homlokzat fölött is.

Az építésnek azonban sikerült a színház homlokzatát eléggé kiemelni. A régi emeletes ház helyén gyorsan emelkedett a négyemeletes palota. A baloldali udvar egy részét szintén beépítették; ott is bérház van most, s egyszermind a bejáró a színházi udvarba. A régi homlokzat elé egészen újat állítottak, hatalmas oszlopzatokkal. Ez által a színház új helyiségekhez jutott. A régi előcsarnok előtt támadt egy másik csarnok, hol a pénztárt helyezték el, amabban pedig a nemzeti színház jelesének mellészobrát. A karzati feljárókat is sokkal kenyelmesebbé lehetett tenni.

A nemzeti színház tornyos bérházával együtt Budapest egyik legimpozánsabb épülete. A nagy épületomogben maga a nemzeti színház be van ugyan olvaszta, de másképp nem lehetett es hasonlíthatatlanul díszesebb, mint volt.

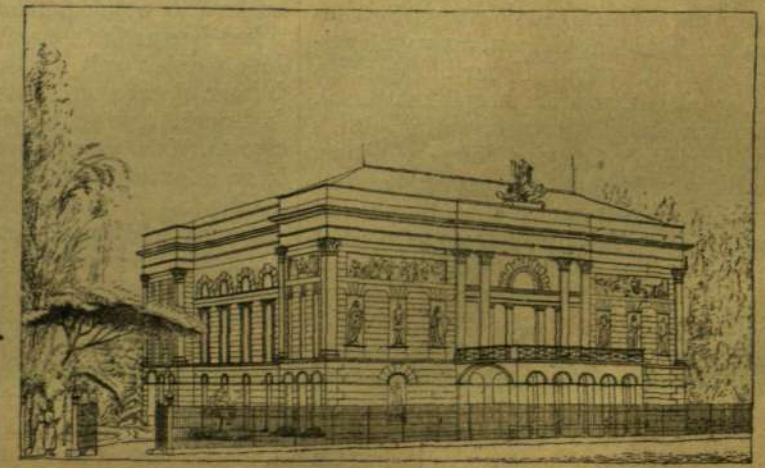
Az átalakítások ki kellett vágni sok fát. Legjobb sajnálták azt a szép alakú két vadgesztenyefát, mely dúsan hozta meg virágjait és lombjait minden esztendőben, s ott állt a homlokzat előtt, Lendvay szobrának két oldalán. Ezeket a kegyelet meg is mentette. Nagy fáradtsággal kiemelték gyökerestül együtt és elvitték az Erzsébet-terre, ott ültették el a kioszk előtt két oldalt. Hanem nagyon cseneveszek épen abban a földben, a hol oly sokáig a német színészet volt otthonos.

Képeink felmutatják azokat az átalakításokat, melyeken a nemzeti színház külseje átment ötven év alatt. Az első rajz, mely a színház legrégibb alakját őrzi, a tervezet után készült 1835-ben, ugyanez évben közölte a «Honm űvés». Annak a hasonmását veszi itt az olvasó. A kezdőrajzon rajta van a nemzeti színház, a milyen az ötvenes években volt és a milyen ma. E rajz a jubilaris ünnepély lakomájára való meghívókat díszíti.

A NEMZETI SZÍNHÁZ RÉGI JELESEI.

Abból az alkalomból, hogy hazánk első műintézte fönállásának fél-századát ünnepli, mi sem természetesebb, mint az, hogy fölújtsuk emléket azoknak a nagy szellemeknek, melyek e műintézet megalkotásában is főfötenezők voltak, művészi sikereit biztosították a kulturéletünk egyik legjelentékenyebb emeltyűjévé tették.

A kepzőművészt túl elik művei. A színész alkotása ő vele együtt száll alá a sírba. Csak emléke él még azok lelkeiben a kikre művészetét

A NEMZETI SZÍNHÁZ ÉPÜLETÉNEK TERVRAJA. (1835.)

nek hatást gyakorolni sikerült, de mindig inkább halványuló s végre egészen elmosódó vonásokban.

Jó, ha akad egy-egy képzőművész, a ki kőbe vési vagy papírra veti az előttünk kedvessé vált színész vonásait s fontatja az utók számára amaz anyagnak külső formáit legalább, mely által a művész művészetét érvényesítette.

Ilyen volt Barabás Miklós, ki annyi jelesét örökítette meg önjával, esetével a saját korának, hogy méltán volna a «magyar kultúrhistoria festőjének» nevezhető. Hogy mennyire jogosult e mondas, alig bizonyítja jobban valami, mint az itt bemutatott arcképesportozat. Ő neki köszönhetjük, hogy a magyar színész virágkorának legnagyobb művészeit annak a nemzedéknek is bemutatthatjuk, mely azok nagyságáról elragadtatással hallja az idősebbeket regélni, de azokat színről-színre már nem láthatta művészetükben már nem gyönyörködhetett.

Kulturhistoriai tekintetben is érdekes ez a csoportozat; hiszen azokat az alakokat mutatja, kik a magyar színművészetet voltaképpen megalkották, annak a többi nemzetek hasonlatjait művészei között egyenlő rangot vívtak ki s megmutatták, hogy a magyar nemzet ebben a tekintetben is méltó tagja a civilizált népek családjának. Korukat ma is a «titanok» korának nevezik s valóban nem egy víva föl magát a művészetnek oly magaslátára, hogy szakmájában a mai napig is utóélettelenné maradt. Mikor sikereikről, az általuk elért hatásokról olvasunk, mikor halljuk, hogyan ragadták magokkal a közönséget, hogyan lelkesíték tapsra, üdvriadalra: valóban jól esik látnunk, hogyha a hangot, a mozdulatokat, az arczjátékot nem észlelhetjük is, legalább arczban és alakban milyennek lehettek az általuk elért művészi sikereinek külsőeszközei?

Barabás a 40-es és 50-es évek színi nemzedékének jelesei közül többeket, nevezetesen a színház megnyitásánál szerepelt úttörők egynehányát valamely kiválóbb szerepükben festette le, így hát a színművész külseje nem egészen az övé magáé, hanem azé az alaké is egyuttal, a kit épen ábrázolnia kellett. Mindazonáltal az arczvonások, az alak, a jelmez természetéhez képest többé-kevésbé hiven felismerhető. Illetékes bírák a hűség megítélésére csak a kortársak lehetnek, a kiknek alkalma volt a nagy művészeket ezekben a szerepeikben láthatni. A nőknél, hol a maszok arcznál nem szerepel oly nagy mértékben, mint a férfiaknál, természetesen az arcz is hűvebben tünteti föl a művésznő akkori ábrázatát.

Barabás nemzeti színházi jelmezképein kívül — melyek között a főbbek közül itt csak a Laborfalvy Rózát, a Jókainé hiányzik, a melyet elhunytakor a múlt évben már közöltünk, — a nemzeti színház néhány más régi jelesének arczképét is bemutatjuk egyuttal, egykorú felvételek után készített rajzokban.

És most emlékezzünk meg néhány rövid jellemvonással azokról a művészekről, kik egyuttal élve, egyuttal működte, most — legnagyobb részben holtak után — ismét együvé kerültek e lap hasábjain.

MEGYERI KÁROLY (született 1798; + 1842.) volt a nemzeti színház legnagyobb komikus. A természet is annak alkotta, noha ő maga erőnek erejével tragikus akart lenni. Szerepét nem kellett tükör előtt tanulmányoznia. Akként volt alkotva, hogy elég volt emlékeznie egy alakra, hogy abba mint Proteusz egészen belevarázsolja magát s abban a darab elejétől végéig következetes hűséggel megmaradjon. Végtelenül szerencsés izgékony arca volt, melyet nem kellett kente-fentélnie, egy pár vonással kisebb-nagyobb szemöldököt mázolt s midőn kilépett, az volt, a minnek lennie kellett, valódi Hogarthi alak. Ha valami furcsa alakot egyszer megpillantott, sok évek múltán is képes volt azt hiven mimelni, s ez utánzási tehetség annyira kifejtett benne, hogy ha valamely külföldi művész megégett neki, kitűnő kópiában mutatta be. S a mellett soha se volt kétszer egy. Tökéletesen egyenített s nem tudta egy színész sem a maga egyéniségét annyira megtanulni, mint szerepeiben Megyeri. Volt ő mindenféle: notárius, kántor, cigány, tót, német, zsidó, örmény, vén tudós, ostoba fianjok, polgármester, iskolamester, mesterember, s mindig ember és mester! Ama darabok legnagyobb része végkép letűnt a színpadról; s ha most némelyiket kézbe vesszük, bálmulunk rajta, hogyan

birt ezen üres, izetlen semmiségekbe Megyeri, a főszereplő, annyi életet önteni, hogy egy műveltebb közönség is élvezhetőknek találja, s némelyiket huszszor is megnézze! A teremtő genius hatalma ez, mely bűvös lámpájával a szennyest, pusztát, vakolatlan és meszelelten falon is tetszős figurákat bir feltüntetni.

Megyeri 1798 január 24-én Nyitramegyében született, hol atya gazdasági tiszt volt. Holdmezővársárhelyen látott először színjátékot, és lelkét az előadás annyira elragadta, hogy azután iskolai pályája közben is lelkében folyvást csak Tháliának áldozott. Megyeri is azon színészek közé tartozik, kiket a legmostohább korban nem az anyagi hiány, hanem a jobb lét reménye, hanem az elutasíthatlan küzdött a színészethez. Ő is nyomorgott, küzdött, mint a többi; s a sárga kabát és eltört tintás üveg, mit Petőfi oly szépen megénekel, valódi megérett dolog. Ő is csakhamar tulszámnyalta társait, s a közönségnek mindenütt kedvezés lón. A társulattal, melyhez Debreczenben szegődött, Fehérvár, Komárom, Pozsony, Győr, Pest, Miskolc, Szeged, Szabadka, Temesvár városokba, nemkülönben Erdélybe együtt utazott, majd 1829-ben a kitűnő pártfogásban részesített kassai társulatnál Berzeviczy báró igazgatása alatt színészi pályája legszebb napjait élte át. Pályájára elhatározott volt ama szakadás, mely 1833. tavaszán beállott a kassai társaságban s melynek folytán ez kétfelé vált. Megyeri azon részt kísérte, mely Kántornéval, Barthával, Pályval, Telepyvel egyesülve Rimaszombaton és Vácra vonakodott az azon időben a német társulatoktól elhagyott budai várszínházhoz foglalt el. E szintársulat veté meg alapját a nemzeti színháznak, melynek Megyeri volt a lelke. Hogy Pestnegye rendjei oly lángoló szeretettel karolták fel a kis számú, de jeles tagokból álló társaságban a színészet ügyét, abban Megyeri genialitásának is nagy érdeme van. A legbefolyásosabb egyéniség volt a színészársulat között, még Bajza kormányja alatt is. De aztán később, Bajza igazgatása után látván a dráma háttérbe szorulását, önként visszavonult ő is az igazgatói ügyek vezetésétől, nem csekély hátrányára az ügynek. Őt évig volt oszlopa a nemzeti színháznak 1842. december 12-ig. Korán elhalt; nem láthatta már Bartai és Ráday alatt a színház emelkedését és a drámai közönség növekedését. Vörösmarty, jó barátja, tette az első koszorút sírjára e felirással: «Mely nevetés ez alatt? Mi öröm van a siri világban? A komor árnyak közt Megyeri szelleme jár!»

SZENTPÉTERY ZSIGMOND (született 1798. július 31-én, + 1858. decz. 13-án) azon színészek közé tartozott, kiket univerzális tehetségeknek nevezünk. Nem válogatott ő a szerepeken, — írja róla Szigligeti, — tudott ő a kicsiből is nagyot teremteni. Ti jó magyar táblalábak, — mondja, — kezdetek az élethen is kihalni: de a jó Zsiga bácsival még jobban kihaltatok a színpadon. Hogy ő a színpadon valóban tekintetes, nagyságos, méltóságos, főtisztelendő, exzellenziás úr legyen, az épen nem került fáradságába: az került művészetébe, mikor nemzetes uramnak, kendnek kellett lennie. Innen volt az, hogy a ki nem ismerte, legalább is viczispánnak hitte s utazásában megesett, hogy a nép erővel kezét akart csokolni neki, mert azt hitte: püspök. Egy valódi püspök meg erőnek erejével pappá akarta tenni: quia habet faciem sacerdotalem pulcherriman (mivel igen szép papi arca van). Hosszu éveken át ragyogott művészetének egész pompájában s a kritikászterek a siker dicsőségét csak egy napra sem tudták tőle elragadni. A maga szakmájában már fiatalon fölülmulta kortársait: a kedélyes apák és nagybátyák szerepében ő valódi művész volt. Megvolt benne az örökifjú humor. Ezért nem is látszott előadásain az erőködésnek, a kisserű mesterkéltétségnek semmi nyoma. Ha a szerepét fővonalakban lelkében körvonalozta, teremtő kedélyére bízta az apró részleteket, árnyalatokat. A mikor tanult: rajzolt; mikor játszott: festett. Azért volt előadása böcs, hű és egyöntetű. A vídám jószívűség, szerepeinek alapszíne, soha sem volt erőltetett: az ő arca ilyenkor sugárzott, ragyogott és gyújtott. Elég volt kilépnie, hogy a legkomorabb néző lelke is kiderüljön. Hozzájárult a nemes ízlés, mely tulzába soha nem engedte esni. Ő még a legalantabb burlesk komikumban is gyűlölte az undorító torzpoáfákat és rongyokat; tudta ő, hogy

még ott is eszményíteni kell, ha művészeleg szép akar lenni. Ő sohasem utánzótt senkit; semmiféle idegen művészt nem másolt, mindig eredeti volt. Abban az időben sokszor vendégszerepelt itt a bécsi Burgszínház híres tagja, Wilhelm, a ki szintén e szakmában volt kitűnő. De nem multa felül Szentpéteryt, sőt a többoldalúság tekintetében ezé volt az elsőség. Hányféle táblalábírót játszott! De az először is mind tősgyökeres magyar ember volt, másodlagos táblaláb, — de valamennyi különvált egyéniség, mert ő, mikor a fajt festette, egyénített is. A francia társalgási szerepekben szintén helyén volt: vén piperkőc, bankár, kézműves, finom marquis, idióta, Falstaff, stb. s mindenikben különböző alakítás, járás, taglejtés, beszédmód. Tragikai színész nem volt, miután hangja érzességét egy hűlés következtében elvesztvén, erősebb szenvedélyek kifejezésére nem volt alkalmas. De azért komoly darabokban is meghatólag adta a méltóságos, szilárd, hajthatatlan vagy gyöngéd apákat. — Barabás képe is Zách Feliczján szerepében mutatja 1846-ból.

BARTHA JÁNOS (sz. 1798, + 1852.) Szabó legényből lett a magyar színpad egyik legjelesebb hős színésze. Hogy mily nehéz küzdelemmel jutott be Thália papjai közé, azt meghatólag írja le naplójában Déryné. De a mint bejutott, mindjárt első föllépésével pozíciót is foglalt a magyar színművészet bajnokai között. Néhány év múlva már Pcszonyban lépett föl az országgyűlés alatt s a kik Szolimánban látták, évek múlva is emlegették; később hőse lett a híres kassai, 1833-ban pedig egyik legkitűnőbb vezére a budai társaságnak, melyből a nemzeti színház nőtt ki magát. Ő a természettől lett nagy művész, nem a studium tette azzá. Volt erős, érezes, mégis lágy hangja, melyet akkor a harang szavához hasonlítottak, könnyű kedélye, eredeti humora és érző szíve s magatartásában oly méltóság, melyet a tükörből nem lehet kölcsön venni, volt természetese, teremtő ereje; csak épen ifjúkora mostoha körülményeinek kellett éreznie nyűgét, midőn túl kellett mozognia azokon a határokon, melyeket saját tapasztalatai, élményei és ismeretei betöltöttek. Sokszor kellett tapasztalnia, hogy tanulmányul a természettől kevésbé áldottak is nagyobb sikert aratnak. Mindazonáltal, írja Szigligeti, ő benne vezetett el legnagyobb tragikai tehetségünk, mert benne megvolt minden, a mit nem lehet megtanulni, csak sok hiányzott abból, a mit meg kell tanulni. De így is az első között foglalt helyet. Több oldalú alig volt magyar színész. Ő a tragikumban, komikumban egyaránt jó volt s ép oly kedvel és oly jól játszta Tiborcot, mint Bánkbánt. A víg szerepekben eredeti humora és jellemzete mindig hatott. Jókedyü apák, nagybátyák, teleshajú brambarasok, közhuszárok, furfangos kántorok, korhely kézművesek stb. ő általa mind megelevenültek. Ha a tragikomikus öreg szolgák és cigányok! Tán egy színész sincs, kin könyvteli szemmel annyit nevettek volna, a kik e két elem vegyületének barátai. — Képünk Barthát Zrinyi szerepében mutatja 1846-ból.

Idősb LENDVAY MÁRTON (sz. 1807; + 1858) a legkitűnőbb hős-szerelme volt a nemzeti színpadnak. A természet két kezével halmozta rá áldását, délczeg, deli természetű, fesztelen, könnyed járásu s rendkívül elegáns férfivált tette. Még a színpadon kívül is megvolt benne az a méltóság, mely a daliás időkre emlékeztetett. S ő e mellett a szép s nemes idomokat tanulmányja tárgyává is tette s folyton gyakorolta s inkább a prózaiság vált nehezére, mint az eszményítés. Ő már a budai korszak idején több éves színész volt s valamint Egressynek, a nagy tragikusnak balletet kellett táncolnia, úgy Lendvaynak, a kitűnő hős szerelmeinek operában is kellett énekelnie. Mint operanékes és pedig tenorista jött Budára is, s még a nemzeti színház megnyitása után is föllépett néhányszor Zampában, mely szerepet senki nem bírta jobban eljátszani, mint ő. Később egészen háttá fordított az operának s egészen a drámának élt. A francia romantikusok darabjai ő általa évekig tudták magokat föntartani. Lendvay szerepét kifejező előadásával folyton érdekessé tudta tenni. A részletekben mindig mutatott újat, meglepet. Pedig előadás menten minden aprólékos és kirívó mesterkedéstől

és ellesett fogásoktól mindig egyöntetű és következetes volt. Ő nem fölzsédett mozaikot rakogott össze, de átérezte a szerepeket, mint egészet és saját egyéniségébe olvasvta, abból sugárzott vissza. Jobb Róméot nem igen látott valaki Pesten. A nemes lovag volt ő mind végig s a szerepmet az érzéletesen kezdve minden fázisában hiven fejezte ki.

Sokat tanult idegen nagy művészeketől is. Németországot is meglátogatta e végből, de nem a külsőségeket tette tanulmánytárgyává, hanem a jellem lélektani fejlődését. S hogy ebben is egészen eredeti felfogást tanusított, az legbizonyosabban kitűnt az eredeti darabokban, melyekben csakugyan nem utánozható senkit s melyekben nem segíthettek neki a színészi tradíciók. Itt ő töretlen ösvényen járt s szerepét az ő teremtő géniusának kellett színészileg kidolgoznia.

A nemzeti színház művészei virágkorának nevezhető az az idő, midőn annyi jeles mellett két olyan tehetség, mint Lendvay és Egressy versenyeztek az elsőség koszorújáért. E nemes verseny nagy lendületet adott a drámának s ez kiterjedt a drámairodalomra is. Az összehasonlítás természetesen nem maradhatott el, s mind a kettőnek voltak föltétlen magasztalói, végre is kompromisszum dönté el a versenyt: az elsőség koszorúját oda kellett itélni mind a kettőnek, osztozzanak meg rajta.

Számos szerepei között, melyek sírköve koszorújának leveleire vannak véve, Hamlet, Othello, III. Rikárd, Romeo, Bassanio, Pery, Don Caesar de Bazan, Sir Patrick, Ruy Blas, Moor Károly, Fiesko, Don Karlos, Ferdinánd, az eredetiek közül Bánk-Bán, Dávid, Bod, Tárai, Hunyadi László, Vid, Pókai, Kemény Simon, Parlagi Jancsi és Gergely voltak az előkelőbbek. Ez utóbbiban, a «Szökött katoná»-ban ő lépett föl legelőször s e szerint ő volt az első népszimű-énekes is.

Egressy a színpadon halt meg. Egy szenvedélyes színészre a legboldogabb halál. Lendvaynak, miután utolsó szerepében összerokadt s ezzel a színpadra néve meghalt, még négy kinos éven át kellett várnia halálára. 1858-ban hunyt el, csak 51 éves korában.

EGRESSY GÁBORNÁL (sz. 1808 + 1866.) a magyar színpadnak nem volt se tehetségesebb se képzetesebb tragikai színésze. Képünk 1845-ből tünteti föl Szigligetinek «Gritti» című, akkor föltötte kedvelt szomorujátékának czimszerepében.

Borsodmegyében született, Lászlófalván. Atyja protestáns lelkész volt, ki a zongorát, hegedőt és fuvulát is kifűnően játszta. Tőle örökölte fia is művészi hajlamait s miután tanuló éveit 1818-tól 1826-ig Miskolcra töltötte, egy itt látott színházi előadás után fogamzott meg benne a vágy, színészsé lehetni. De idő tellett bele, míg a puritán elvekben nevelt ifjú részánta magát, szakítani családja hagyományával és követni belső ösztönét. Két éves togátus diák volt már, mikor 1826 júniusában Pelsőczön Kakas társulatánál színésznek csapott fel, de csak Rosnyón lépett fel először Gombos «Szent a törvény, szent az esküvés» című drámájában Angelo szerepében. Színészkedése első két évében bebarangolta az országot, ez idő alatt a legkülönbözőbb irányokban hasznosította magát; sugott, színlapokat írt, festéket tört és festett, diszített, lámpát gyújtott, szerepeket másolt, kardalnoskodott, a mint a szükség hozta magával. Mint sugó és kardalnok csatlakozott akkor az erdélyi szintársulathoz is, mely 1827-ben a pesti német színházban rendkívül diadalal lépett fel, s melynek elsőrendű tagjai Megyeri, Szentpétery, Bartha, Szerdahelyi, Udvarhelyi, Telepi, Kántorné, Dériné stb. voltak. Ezek az elsőrendű csillagai a magyar színészetnek már ekkor látták benne a nagyraihavott ifjút, daczára vézna testalkatának s gyenge hangjának.

Budán még többnyire szerelmes szerepeket játszott, de érezte, hogy ezeknek köre szűk az ő tehetségeihez. Már itt kezdett idegen nyelveket is tanulni.

Mindjobban ragadta már ekkor vágya arra is, hogy külföldi tanulmányutakat tegyen s ily körülmények közt határozta el, hogy Bécsbe megy, a várszínház előadásait tanulmányozni. 1836. októbertől a pesti új színház megnyitásáig a budai színészek nem kaptak fizetést. De Egressy előtt a szegénység nem volt akadály; elin-

dult gyalog Vác felé, hűvös tavaszi hajnallal, s csupán hátán vitt börtárszinyával.

A Bécsben tapasztaltakról Egressy a «Honművész» című szépirodalmi lapban adott számot. De ez előadások csak nagyobb vágyat költöttek benne, s 1838-ban ismét öt hétre felrándult Bécsbe. Visszajöve az egyik igazgatójával a nemzeti színháznak polemiaiba keveredett s ennek következtében 1838. júliusában első ízben elhagyta a nemzeti színházat, s vidéki vendégszereplésre ment. Vidéki vendégszereplése, melyet kevés megszakítással folytatott, elég busás jövedelmet juttatott Egressynek arra is, hogy néhány év múlva Párist is meglátogathassa s tanulmányozhassa Rachelt. Visszatérve újra a nemzeti színházhoz szerződött, s ez időtől fogva fejtett ki az a nemes verseny közte és Lendvay közt, melynek legnagyobb dicsősége a színházra esik vissza. Csak a forradalom vihara sodorta el újra a színházról, hogy mint népszónok, guerilla-vezér és kormánybiztos szerepeljen egész addig, míg a válság menekülni nem kényszerítette török földre.

Törökországi bujdosását naplójában írta meg, s mire hazajött, 1850-ben, úgy találta, hogy a színpadról mint kompromittált egyén le van tiltva. Nem is lépett fel egész 1854-ig, a mikor Lear királyban ismét ragyogóbban mint valaha mutatta be művészetét. Ez időben kapta később oly végzetessé vált szerepét is, Brankovics Györgyöt, a korán elhalt Obernyik bevégzetlenül maradt művét, melynek czimszerepéért a szerb ifjúság is megkoszorúzta s e koszoru oly kedves volt előtte, hogy meghagyta, hogy azzal temessék el. Sokoldalú tehetségéről tesz tanúságot jeles tankönyve, melyet «A színészeti könyve» czimén írt s tanári működése, melyet az országos színi kepezdenél kifejtett. Éltető eleme azonban a színpad maradt, s az adta neki a halált is. Már 1864 jun. 20-án Scríbe «Egy pohár vízben» Bolingbroke szerepében rosszul lett; az orvosok, a kik ezuttal megmentették, azt a tanácsot adták neki, hogy hosszabb ideig vonuljon nyugalmába. Csak hogy az igazi művész-termeszet nem tudott ily előhalott lenni s bár nyelve dadogott s jobb kezét nem bírta, újra színpadra készült. Szerepét

LENDVAY, MINT BÁNK BÁN.

vonásait, melyeket később oly bravúrral mutatott be a színpadon, mint soha senki más. A katonai pályát is elhagyván, ügyvédnek készült, míg végre fölcsapott színesnek s nyakába vette az országot. De az igazgatók nem adtak neki szerepet s váltig küldözték korábbi foglalkozásaihoz, mint a kiből ezen a pályán nem lesz semmi. Nem is osztottak neki szerepet; hát megmaradt kortinahuzónak, lámpagyújtogatónak, népség-katonaságnak. Megunta azt is s feljött Pestre jurátusnak. De nem is maradt tovább jurátus, csak a míg meglátta a nemzeti színház művészeit. Bekéredzett valami kóristának s ott lappangott, míg egyszer 1846-ban előadták Nagy Ignác «Tisztújítását», melyben a nemesek hadnagyára nem akadt vállalkozó. Kiosztották hát neki s ő eljászotta olyan gyöngyül, hogy a közönség csak ámult, hogy hát ez honnan cseppent ide. Réthi egyszerre kedvence lett a közönségnek. Egymás után teremté meg ettől kezdve a legfőbbkérebb népalakokat, a vén «Csikóst», a «Vén Bakan-csost», Kátai korcsmárost és Liliomban Piros Pistát, Borbócs kortest, huszárt, cigányt, inast, sirásót, fuvarost s még egy csomó genret, melyekben őt utánozni képtelenség lett volna. 1873-ban betegeskedni kezdett, kórházba került s két évi szenvedés után elhunyt s vele együtt szállt sírba annyi emlékezetes nép-alak, a kiket soha többé nem fogunk látni olyan hiven és igazán, mint a hogy ő azokat élénk vezeté.

SZIGETI ÖZSEF már az újabb színi nemzedékből való, ma is kitűnő tagja nemzeti színházunknak. 1822-ben született Veszprémben s 1841-ben oda hagyva a jogi pályát, Thalia papjává szegődött s mindjárt első intrádára négy szerepben lépett föl először a «Peleskei nótáriusban». Pesten 1844-ben lépett föl oly sikerrel, hogy Bartay igazgató azonnal szerződtette. Játsszot mindent s a mint a régiék lassankint kihaltak előle, ő örökölte legtöbb szerepüket. Oly sokoldalúságot és ügyességet fejtett ki minden szakmában, hogy a közönség csakhamar kedvencevé fogadta. Még meglátszik rajta a régi «titánok» iskolája, ő is a legesekélyebből is tud teremteni valamit s hányféle irányban nyújt kitűnő alakítást, mutatja Menenius Agrippa (Coriolanban), Falstaff, Pater Knitellius (II. Rákóczi Ferencben), Tiborcz (Bánkában), Kent (Learban), nem különben saját kitűnő színműveiben, annak előtte Viola, Frici (Vén bakancsos), Toldi Miklós, s különösen a kitűnő apaszerep a «Falusiak»-ban és Óváry, a nagybácsi a «Becsületelő»-ban. Alapvonása művészi tehetségének épen a kedélyes apák, a molliériei klasszikus jellemalakok, melyekben ma is hasonlíthatatlan s dacára 40 éves színi pályájának legjobb erejében levő színművésztünk, kinek jellemzetes játékából sokat tanulhat az újabb nemzedék. Képünk mint eszmadia mestert tünteti föl «Kisértet» című saját színművében.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Gróf Széchenyi István beszédei, a magyar tud. akadémia megbízásából összegyűjtötte s jegyzetekkel kísérte Zichy Antal. E nagybecsű kötet folytatja Széchenyi irodalmi hagyatékainak közlését. Az első kötet a legnagyobb magyar naplóját közölte, mely egészen lelkébe enged pillantani, s őszintén fölárja Széchenyi gondolat- és eszme-körében, erőnyeivel, gyarlóságaiival. A második kötet a fenmaradt gyér nyomok után indulva, a beszélő Széchenyi ismerteti meg. Politikai és alkotmányos történetünknek nagy hézaga, hogy a negyvenes éveknél korábban szerepelt jelesek beszédeiből csak kevés maradt ránk, s nagy fáradsággal lehet összegyűjtögetni azokból töredékeket, egykoru levelezések följegyzéseit, hogy valami mégis megmentessék a tökéletes enyészettől. Széchenyivel is így vagyunk. Nyilvános beszédeiből, teljes szövegben, vagy akár bővebb kivonatan is, csak kevés maradt ránk. A legtöbbről egy-egy kis jegyzet emlékezik meg, naplókban, levelekben, lapokban. Zichy Antalnak nagy feladat volt, hogy felkutassa ezeket, végig kísérve mindent, mi az 1825-iki országgyűléstől kezdve egész 1848-ig közéletünkre vonatkozik. Sikerült legalább a beszédek sorrendjét, elmondásuk idejét kideríteni, többek tartalmát közölhetni, vagy a vitaközvetlen menetét adni, s végre teljes szövegben is bemutatni egyes beszédeket. Széchenyi még szűzbeszédét sem írta meg; előre nem szokta betanulni, s így iratai közt

sem maradtak meg beszédei. A gyűjteményt tehát nem teljes beszédek foglalják el; sokszor csak a beszédek nyomát sikerült megtalálni a 'bugzó kutatóknak. Zichy lefesti az akkori állapotokat, az uralgó kérdéseket, mikor Széchenyi először megjelenik

lános művelődésünk történetére s egyes, azóta már meghaladott kérdések fejlődésére, ugy anyagi mint szellemi, egy alkotmányos mint nemzetiségi érdekeink terén.

A beszélő Széchenyi magával tudta ragadni hall-

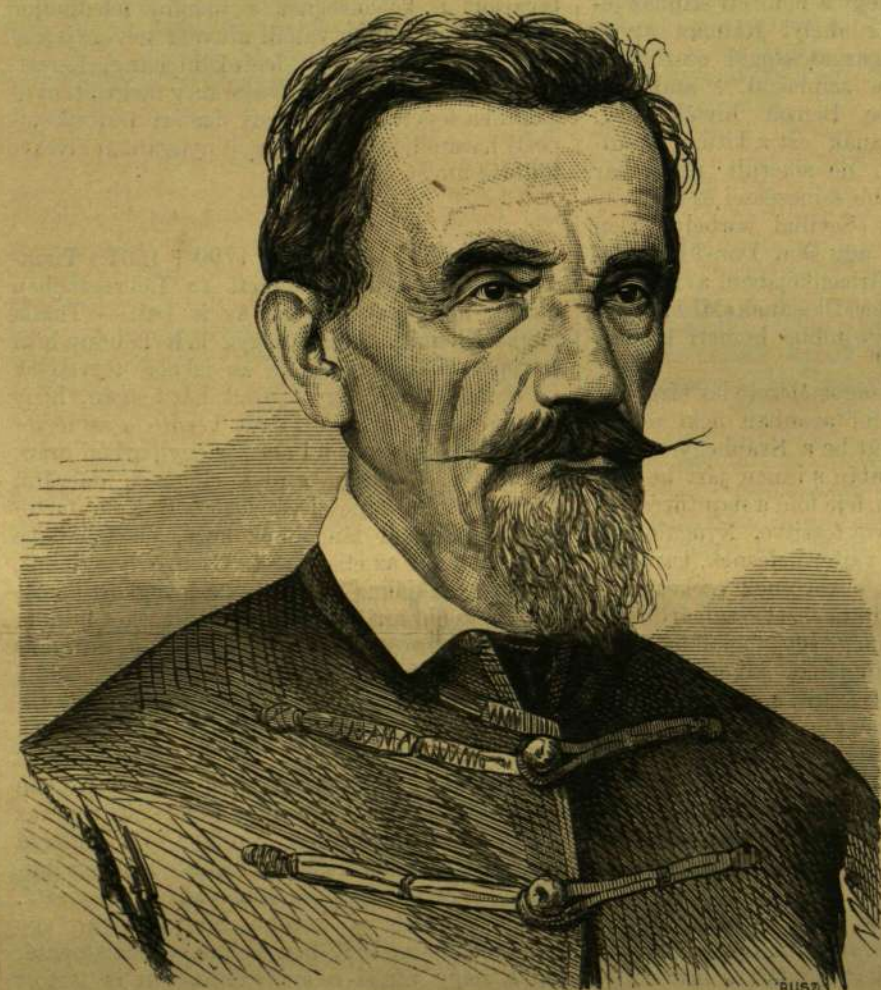
TELEPI GYÖRGY.

SZERDAHELYI JÓZSEF.

RÉTHI MIHÁLY.

SZILÁGYI PÁL.

LÁSZLÓ JÓZSEF.

UDVARHELYI MIKLÓS.

A NEMZETI SZÍNHÁZ RÉGI JELESEI. — EGYKORU ARCZKÉPEIK UTÁN.

Pozsonyban 1825-ben; megismertet az országgyűlések folyásával, szereplőivel, a tárgyalásokkal, s így szövi be előadásába azokat a kisebb-nagyobb töredékeket, vagy egész beszédeket, melyek a «beszélő Széchenyi»-ről adnak számot. A töredékek is feletté érdekes világot vetnek Széchenyi egyéniségére, álta-

gatóit, ötletei villámként kápráztattak, kifejezései mindig megleptek, főleg közvetlenségük és őszinteségük által. Mozdulata, arcjátéka, taglejtése saját-szerű volt. Bár többnyire németül szokott volt gondolkodni, ő az első mágus, — írja róla Zichy az előszóban — ki a felsőháznál mindig magyarul beszélt s következetes kitarásával részt vett a magyar par-

lamentai szónoklatnak, ott a hol a nagy tekintélyek cicerói ékesszólásban áradoztak s az elnök nádor latinul reassumált s mondá ki a végzést. Széchenyi beszédei nem orációk voltak, hanem genialis rögtönzések. Nemcsak semmi részében sem készülték vagy épen betanultak; sőt kezdettől végig jól átgondol-

Mailáth, ki tömörségre egyenes ellentéte volt; tárgyilagosságban az általa is annyira bámult Eötvös, nem említve akkori alsóházunk vezérszónokait, Kölcseyt, Pázmányt, Beóthyt vagy Szentkirályit. Ezek mindnyájan, a régi táblabíró-világ díszei, nemcsak hazafiak s megyei szónokok, hanem az európai mű-

nyékká válnak a Széchenyi nagy alakja megett. Csak Deák meg Kossuth s harmadikkal Eötvös láthatók még, mihelyt a részletekből kibontakozza, az általánosságokra, a nagy eredményekre függesztjük tekintetünket. Nem akarjuk ezzel a föbbieket érdemét becsmérelni. A hadvezéreket is a dicsőségnak csak fele illeli meg igazság szerint, másik nem csekélyebb része a hadseregé.

A becses gyűjtemény forrásmunkát ad politikusaink és a művelő közönség kezébe. Egy igazán nagy ember pályafutását s egy komolyabb és erőteljesebb kornak legszebb politikai küzdelmeit lehet belőle figyelemmel kísérni. A mű 630 oldalra terjed s ára 4 forint.

Psychologia, Lotze Hermann előadásainak dictatumai után fordította dr. Kármán Mór. Megjelent «A filosofiai tanulmányok alapvonalai» című vállalatban (kiadja az Athenaeum-társulat), melynek ez második kötete; az első szintén Lotze egyik nagyobb művének rövidített átdolgozása foglalta el. Ára 90 kr.

Olga grófné, regény, írta Keresztzeghy Etta. Az Athenaeum-társulat nyomdájából került ki, s a 298 oldalra menő kötet ára 1 frt 50 kr.

Költők világa, irodalomtörténeti rajzok, írta Endrődi Sándor. Költők jellemzését találja benne az olvasó. Byron, Heine, Ányos Pál, Csokonai, Berze-nyi, Petőfi, Vajda János s a régebben hallgató Kisfaludy Atala foglalkoztatja Endrődit, s ezen kívül «Irodalom és közönség» cím alatt szól irodalmi viszonyainkról. Könnyen, de jól rajzolt irodalmi arcképek ezek, a nagy közönségnek szánva, hogy benne az irodalom és költők iránti érdeklődést serkentsék. A kötet N.-Várad lelkes közönségének van ajánlva, N.-Váradon is jelent meg; s megrendelhető Berger Sámuel ottani könyvkereskedésében. Ára 2 frt.

A magyar-német vasuti szakszótárból, melyet Görgey István szerkeszt, az 5—6-ik füzetek jelentek meg az «érintő» szótól a «gőszűrítő gépig» terjedő betűsoros tartalommal. Megrendelhető Aigner Lajosnál.

A budai várszínházban a nemzeti színház tagjai október első napján kezdik meg az előadásokat. A márczius végeig tartó időnyre (72 előadásra) a nemzeti színház bérletet nyitott.

Zichy Mihály hírneves művésztünk a múlt héten pár napot Budapesten töltött, s e hó 19-ikén utazott el Szentpétervárra, rendes tartózkodási helyére. A kitűnő művészt a főváros irói és művészi világa nagy örömmel fogadta, s e hó 18-ikán fényes lakomát rendeztek tiszteletére a «Hungária» termében, hol az irodalom, művészet és közélet számos jelese gyűlt össze. Zichy legujabban azzal foglalkozik, hogy Arany műveit illusztrálja. Fresko-sorozatot is akar készíteni egy hangversenyterem számára. «A bölcsőtől a strig» cím alatt egyes képekben fel akarja tüntetni, mint kíséri az embert egész életén keresztül a dal, a dajka dalától kezdve a búcsúztató gyászindulóig.

A[műcsarnok 5-zi kiállítása. Az 5-zi kiállítás első sorozata október elsején fog megnyitni. Hazai és külföldi művészek összesen 337 műtárgyat jelentettek be, melyeknek nagy része már meg is érkezett.

A külföldi művészek közül Verhaas János, a híres belga festő, három képpel vesz részt, azok között ama festményével is, mely a múlt évi berlini kiállításon a nagy arany érmét kapta; kivüle a belgák közül részt vesznek: Ahyr Leon, Verstraete Theodor, Van der Velde, Nys Carl, Mariette Alexandre, Leigh R. J. Van Luppen Joseph, Hagemans Maurice, Claus Emil, Courtens Franz. A francziák közül: Gérôme Jean Leon, a nagynevű mester, a képművészeti társulat párisi bizottságának elnöke, Moreau de Tours Georges, Bergeret Pierre Jean, Brillaion, Berthélémy, Gaillard, Pion, Bonner Henriette Mme Salles-Wagner. Az olaszok körül: Barison Giuseppe, Bertolotti Cesare, Calderini Marco, Cipriani Nazareno, Farina Lidoro, Martinetti Angelo, Prati Eugenio, de Sanctis Giulio, Sommer, Soranzo szobrászok, Tiratelli Aurelio. A németek közül: Firlé Walter, a fiatal bajor művésznemzedék egyik kiválóbb képviselője. Lutterott Ascau, a hírneves norvég festő, a német trónörökösének művésztanára, szintén beküldött néhány kiváló tájképet. A kiállítás legnagyobb szabású darabja Siemiradsky lengyel festőnek «A kalózkok barlangja» című festménye lesz, a mely legközelebb megérkezett s melyet kicsomagolása után a felvilágított nagyterem hosszú falán fognak felállítani.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A magyar tud. Akadémia a szünidők után október hó elején kezd meg újból működését. Október 3-ikán lesz az első nyilvános ülés, melyet az I. (nyelv-

taknak se nevezhetők az ő tuláradó szívének és forró agyának az önkéntelen kifakadása. Senki sem fogja azokat egy sorba állítani egy Deák mintaszerű beszédeivel. Onként meghátrált, mihelyt a tömegek kelle mozgásba hozni, nagy versenytársa, Kossuth előtt. Felismülták őt komoly pathosban Wesselényi, eleganciában Vay Miklós, méltóságban

veltség színvonalán álló férfiak valának, teljesen méltók egy Széchenyit nemcsak megérteni, hanem eszméit rendszerbe is foglalni, hozzáférhetőbbé tenni. A konzervatív ügyet pedig a Dessewffyék vagy egy Somssich bizonynyal meggyőzőbben tudták képviselni s elfogadhatóbb színbe állítani legalább a gondolkodó, higgadtabb rész előtt. S mégis mind ár-

1887. szept. 129. sz. 1887. szept.

BUDAPESTI SZEMLE

GYULAI PÁL

TARTALOM:

Második lappföldi útam. — Halász Ignácztól.
 Bessenyei György. (II.) — Beöthy Zoltóttól.
 Horatius villája. Boiesier Gaston után, francziából. — Molnár Antaltól.
 Gazdaságtörténet. — Földes Bélától.
 Pollichinelle. Peyrebrune György után, francziából. — Haraszt Gyulától.

Költemények: Az erdei lak. Gyulai Páltól. — A Sahnám-ból. Firdüsi után, perzből. Fiók Károlytól.
 A magyar zene jövője. — Bertha Sándortól.
 Értesítő: Vallis A. V. C.: De tragedie van den mensch. Van Emerich Madách. — Prém József: Eljegyzés után. Berta Jan szerelme. — I. — A Nyelvőr és szépirodalmunk. — I.
 A BUDAPESTI SZEMLE megjelen évenként tizenköt-szer 120 ivnyi tartalommal.

A Budapesti Szemle tájékoztatni igyekszik a magyar közönséget az eszmékről, melyek világszerte foglalkoztatják a szellemeket s mintegy közvetítő kíván lenni egyfelől a szak-tudomány és a mivel közönség, másfelől a hazai és külföldi irodalom közt. E mellett lehető széles tért nyit a nemzetgazdasági közleményeknek, a m. tud. akadémia nemzetgazdasági bizottságától támogatva.

Megjelen évenként 12-szer 10 ivnyi havi fizetekben. Előfizetési ára bérmentes küldéssel egész évre 12 frt, félévre 6 frt. Előfizetéseket minden könyvtár, Bécében, Szeleinski György cs. k. egyet. könyvtár, I. Stefansplatz Nr. 6. Az előfizetési pénzek az alulirt társulat kiadó-hivatalába küldendők be, vagy a könyvtárakhoz, a kik szintén föl vannak juttatva elfogadásra.

FRANKLIN TÁRSULAT magyar irodalmi intézet és könyvnyomda Budapest.

GEIGER ÉS WEIDINGER

NŐI DIVATÁRU-ÜZLETE

Budapest, Deák-utca 8,

rövid létezése óta, úgy a megszűnt Taub és Grünhut cégét, vevő, valamint a n. é. hölgyközönség széles köre által, a raktár dús választéka, különösen pedig az olcsó árak és szolid kiszolgálás miatt számos látogatósnak örvend. — A közelgő őszi időnyre legújabb ruhaszövetek izlőse kivételben és nagy választékban vannak készletben. — Az árak oly olcsókra szabták, hogy bizonyára senkinek sem lesz alkalmja az üzletet kielégítetlenül elhagyni.

Costumeok, kabátok

a saját műteremben legújabb minta szerint szolidan készíttetnek. Szövetminták bárhová kívánatra bérmentve küldetnek.

A „Franklin-Társulat” kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvtáránál kapható:

DEÁK-ALBUM.

EMLÉKKÖNYV.

ZICHY MIHÁLY RAJZAIVAL

Ára füzve 3 frt, diszkötésben 5 frt.

DEÁK FERENCZ

EMLÉKEZETE.

CSENGERI ANTAL-tól.

Elmondott Deák Ferencznek a m. t. akad. által 1877 jan. 28-án tartott emlékkünnepén.

Ára füzve 1 frt.

PULSZKY FERENCZ.

DEÁK FERENCZ.

Jellemrajz. — Ára füzve 60 krajczár.

Centrális-czimbalom.

Legújabb találmány Ausztria-Magyarországban szabadalmazva. Azon előnyvel bír, hogy szekrény és fenéke a), valamint felsőlapja b) domboru alakban van készítve, a czimbalom fenéke alatt 5 vasrud c) van elhelyezve, melyek a szekrény két oldalát tartják össze és csavarok által, ugyint a felső hurok feszíthetők meg, miáltal úgy a szekrény, mint a fenék a repedéstől megóvatik, igen tartós hangot nyújt és így a centrális-czimbalom úgy a hangban, valamint a szerkezetben is minden eddig alkalmazásban volt czimbalmot felülmul.

Legjutányosabb áron kapható a feltalálónál:
APPEL IGNÁCZ,
 HANGSZER-KÉSZÍTŐNÉL,
 Budapest, Gróf Károlyi-utca 5
 és magyar-utca sarkán 18.
 Prospektusok kérésre ingyen és bérmentve küldetnek.

PÁLYÁK ÉS PÁLMÁK.

IRTA

ERDÉLYI JÁNOS.

Kiadja a Kisfaludy Társaság.

Ára füzve 3 frt. Vászomban kötve 3 frt 60.

Tartalom: Előszó. — Pályák és pálmák. — Mikes Kelemen. — Berzenyi Dániel. — Kisfaludy Károly. — Vörösmarty Mihály. — Czuczor Gergely. — Tompa Mihály. — Petőfi Sándor. — Arany János. — Madách Imre. — Függetlenség. Arany János levele Erdélyi Jánoshoz. — Madách Imre levele Erdélyi Jánoshoz.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvtáránál kapható, — az osztr. tart. számára Szeleinski György cs. k. egy. könyvtáránál Bécében, I. Stefansplatz 6.

MAKROBIOTIKA

VAGY

HOGYAN HOSSZABBITHATJUK MEG ÉLETÜNKET

IRTA

Dr. HUFELAND KRISTOF VILMOS.

Dr. KLENCKE átdolgozása nyomán, fordította KEMÉNY FÜLÖP.

Ára füzve 1 frt.

Vászonkötésben 1 frt 60.

TARTALOM:

Elméleti rész. A makrobiotika történeti fejlődése. — Az életérő és az élettartam általában. — A növények élettartama. — Az állatvilág élettartama. — Az emberek élettartama. — A tapasztalatok eredményei. — Az emberi élettartam meghatározása. — Közelebbi megfigyelése az emberi életnek, legfőbb mozzanatainak, a magasabb és értelmi tökélyének befolyása az élet tartamára. — Egyes emberek élettartamának különös alapokai és ismertető jelei. — Az élet hosszúságát célzó különféle rendszerek vizsgálata, és az egyedül lehetséges, s az emberi életre érvényes rendszer megállapítása. Gyakorlati rész. Első szakasz. Az élet-rövidítő tényezők. Ferde nevelés, — elkönyvetés, — túllingerítés, fizikai és erkölcsi elpuhultság. — Kicsapongás a nemi élvezetben, — a nemzési erők elcsaparlása, — a fizikai és erkölcsi szertelenség. — A lelki erők túlfeszítése. — Betegségek, — ezeknek helytelen gyógykezelése, — erőszakos halálának, — hajlam az öngyilkosságra. — Tisztátalan levegő, — az embereknek nagy városokban összehúzóltatott levegője. — Mértéktelenség az evés- és ivásban, — a finom konyha, — a szeszese italok. — Életörvidítő kedélyhangulatok és szenvedélyek, — haláltól való félelem, — rossz kedv, — túlságos elfoglaltság, — semmittevés, — unalom. — A túlságosan kifejtett

képzelőtehetség, — beteg-ég képzelése, — érzékenykedés, — Mérgek, úgy fizikaiak, mint ragályosak. — Az öreg kor s annak korai előidézése. — Második szakasz. Élet-hosszító tényezők. Jó fizikai származás. — Észszerű fizikai nevelés. — Tevékeny és munkás ifjuság, — az elpuhultság kerülése. — A fizikai szerelemtől való tartózkodás az ifju korban és házasságon kívül. — Boldog házasság. — Az alvás, — Testi mozgás. — A szabad levegő, mérésékelt hők. — A falusi és kerti élet. — Utazás. — Tisztaság és a bőr ápolása, — vajjon a gyapji, vagy vízszon fehérnemű ajánlatosabb-e? — Helyes étrend; — mértékletes evés- és ivásban; — a fogak ápolása; — orvosi étkönyv. — Leiki nyugalom; — megelőlegezettség; — élethosszító kedélyhangulat — és fogalkozásnak; igazi jellem. — Kellemes és mérésékelt érzelmi és érzelmi ingerak. — A betegségek elhárítása és okoszerű kezelése. — A különböző betegségek iránti hajlam felismerése, s az esetekben követendő eljárás; — az orvosi tudomány, s az orvos helyes felhasználása; — házi és uti gyógytár. — Életmentés szerencsétlenségéknél. — Az öngyökör és kellő gondozása. — A szellemi és testi erők mivelése. — A fenti szabályoknak a testszervezet, vérmérséklet és életmód különböző volta szerinti alkalmazása.

Hirdetések felvételnék a kiadó-hivatalban, Budapest, egyetem-utca 4.

Gyorsan száradó borostyánkő-olajlak-fénymaz.

Minden szolgáló által legkényesebbalkalmazható szobepadlók, bolti-konyhai berendezések, ajtók, ablakok, stb. mázolásra. — Ezen olajlakfénymaz a padlókak és megázolando tárgyaknak a legsebbe és legtartósabb fényt adja. Ezen borostyánkő-olajlakfénymaz két színnyalatban és pedig sárgásbarna vagy meggybarna színben kapható. Ára egy kilós bádógdoboznak 1 frt 20 kr. o. é. Minden 8-10 négyzetméternyi területre 1 kilo szükséges. Megrendelésnél kérietik az olajlott színnyalattal megnevezni. A mázoláshoz alkalmas ecetek kaphatók négy forint 80 kr. o. é.

Butor-Gyors-Fény,

nyelylel mindenki (akár minden gyermek által) kopott vagy romlott butorait csak is könnyű behelyezés által majdnem ujja fényesítheti és minden ezen fényvel kezelt butorok, tárgyak stb. lükkör-höz hasonló fényt nyernek. Még a sötét olajfestékkel festett tárgyak is, u. m. ajtók, díszkapuzatok, stb. további természetű esztétik készített butorok, ha ezen gyorsfényvel kezelteknek, lakhoz hasonló fényt mutatnak. Ára: bádógdobozokban a 50 kr., kisebb a 25 kr. o. é.

Szobapadló-

kemény és puha padlókak használatára, természetes átlátszó és sárgásbarna színben, utóbbi legnagyobb részt puha padlókakhoz való használatra. Ezen padlózati fénymaz minden házi szolga vagy szolgáló leány által azonnal használható, gyorsan szárad és megsemmiél ártalmatlan, a legpompásabb tükörfényt fejleszti. Ára: egy kilós doboz 1 frt 50 kr., fél kilós doboz 80 kr. o. é. — Ezen padlózati fénymaz tökéletesen szagtalan, és háromszor annyit szolgáltalt, mint külföldi konkurrencziái gyártmány, mely határozott, kiállhatatlan hűdőséget terjeszt. Minden 25 négyzetméternyi padló-területre egy kilo szobapadló-fénymaz szükséges. — Megrendelésnél kérietik az olajlott színnyalattal megnevezni. — A padlózati készíttel tárgyekra, a bőr-élelmi kenőcs teljesen szagtalan, a bőrt epésébe tartja, puhítja, nyulékonyvá teszi, vízmentes és tartós, a bőrt a penészedés, hússodás- és repedéstől megóvja. Ezen egy megóvja a lovak- és állatkörmöket (paták) használatra, repedés és megszáradástól. A bőr-élelmi-kenőcs soha meg nem avasodik, a napon föl nem olvad, télen meg nem fagy. — A bőr-élelmi-kenőcs épny fekele mint sárga átlátszó szinben egyenlő árak mellett rendelhető meg. — Ára: bádógdobozokban a 25 kr., a 40 krajczár, egy kilós doboz ára 1 forint 20 krajczár.

FÉNYMAZ!!

alkalmas lábbelikez, magas csizmákra, löszerszámokra, szij-szemekre, lakarabőrökre, szabó- és bőrcsukra, bőrről bevont lábórtorokra stb. — Egyaránt alkalmas vágás és lakbőrök. A folyékony gyorsan száradó és megsemmiél ártalmatlan, a legpompásabb tükörfényt fejleszti. Ára: egy kilós doboz 1 frt 50 kr., fél kilós doboz 80 kr. o. é. — Ezen padlózati fénymaz tökéletesen szagtalan, és háromszor annyit szolgáltalt, mint külföldi konkurrencziái gyártmány, mely határozott, kiállhatatlan hűdőséget terjeszt. Minden 25 négyzetméternyi padló-területre egy kilo szobapadló-fénymaz szükséges. — Megrendelésnél kérietik az olajlott színnyalattal megnevezni. — A padlózati készíttel tárgyekra, a bőr-élelmi kenőcs teljesen szagtalan, a bőrt epésébe tartja, puhítja, nyulékonyvá teszi, vízmentes és tartós, a bőrt a penészedés, hússodás- és repedéstől megóvja. Ezen egy megóvja a lovak- és állatkörmöket (paták) használatra, repedés és megszáradástól. A bőr-élelmi-kenőcs soha meg nem avasodik, a napon föl nem olvad, télen meg nem fagy. — A bőr-élelmi-kenőcs épny fekele mint sárga átlátszó szinben egyenlő árak mellett rendelhető meg. — Ára: bádógdobozokban a 25 kr., a 40 krajczár, egy kilós doboz ára 1 forint 20 krajczár.

Magy. folyékony sötétfekete gyorsfénymaz

alkalmas lábbelikez, magas csizmákra, löszerszámokra, szij-szemekre, lakarabőrökre, szabó- és bőrcsukra, bőrről bevont lábórtorokra stb. — Egyaránt alkalmas vágás és lakbőrök. A folyékony gyorsan száradó és megsemmiél ártalmatlan, a legpompásabb tükörfényt fejleszti. Ára: egy kilós doboz 1 frt 50 kr., fél kilós doboz 80 kr. o. é. — Ezen padlózati fénymaz tökéletesen szagtalan, és háromszor annyit szolgáltalt, mint külföldi konkurrencziái gyártmány, mely határozott, kiállhatatlan hűdőséget terjeszt. Minden 25 négyzetméternyi padló-területre egy kilo szobapadló-fénymaz szükséges. — Megrendelésnél kérietik az olajlott színnyalattal megnevezni. — A padlózati készíttel tárgyekra, a bőr-élelmi kenőcs teljesen szagtalan, a bőrt epésébe tartja, puhítja, nyulékonyvá teszi, vízmentes és tartós, a bőrt a penészedés, hússodás- és repedéstől megóvja. Ezen egy megóvja a lovak- és állatkörmöket (paták) használatra, repedés és megszáradástól. A bőr-élelmi-kenőcs soha meg nem avasodik, a napon föl nem olvad, télen meg nem fagy. — A bőr-élelmi-kenőcs épny fekele mint sárga átlátszó szinben egyenlő árak mellett rendelhető meg. — Ára: bádógdobozokban a 25 kr., a 40 krajczár, egy kilós doboz ára 1 forint 20 krajczár.

Bőr- és patkó-(kóröm)-élelmi-kenőcs.

alkalmas lábbelikez, magas csizmákra, löszerszámokra, szij-szemekre, lakarabőrökre, szabó- és bőrcsukra, bőrről bevont lábórtorokra stb. — Egyaránt alkalmas vágás és lakbőrök. A folyékony gyorsan száradó és megsemmiél ártalmatlan, a legpompásabb tükörfényt fejleszti. Ára: egy kilós doboz 1 frt 50 kr., fél kilós doboz 80 kr. o. é. — Ezen padlózati fénymaz tökéletesen szagtalan, és háromszor annyit szolgáltalt, mint külföldi konkurrencziái gyártmány, mely határozott, kiállhatatlan hűdőséget terjeszt. Minden 25 négyzetméternyi padló-területre egy kilo szobapadló-fénymaz szükséges. — Megrendelésnél kérietik az olajlott színnyalattal megnevezni. — A padlózati készíttel tárgyekra, a bőr-élelmi kenőcs teljesen szagtalan, a bőrt epésébe tartja, puhítja, nyulékonyvá teszi, vízmentes és tartós, a bőrt a penészedés, hússodás- és repedéstől megóvja. Ezen egy megóvja a lovak- és állatkörmöket (paták) használatra, repedés és megszáradástól. A bőr-élelmi-kenőcs soha meg nem avasodik, a napon föl nem olvad, télen meg nem fagy. — A bőr-élelmi-kenőcs épny fekele mint sárga átlátszó szinben egyenlő árak mellett rendelhető meg. — Ára: bádógdobozokban a 25 kr., a 40 krajczár, egy kilós doboz ára 1 forint 20 krajczár.

REISS B., vegtári termékek gyára, Budapest, V., nagy-korona-utca 12. sz. Thauer József urnál.

Frólkraktár: Budapest, V., nagy-korona-utca 12. sz. Thauer József urnál.

40-DIK SZÁM. 1887. BUDAPEST, OKTÓBER 2. XXXIV. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 12 frt POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: 1 félévre — 6 • Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 8 frt félévre — 4 • Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre 6 frt félévre — 3 • Külföldi előfizetőkhez a postaiag meghatározott viteldji is csatolandó

A TEREBSI KASTÉLY.

SEPTEMBER hó 10-ikén érkezett Csáktornyról Zemplénbe a király, hogy az itt tartott hadgyakorlatokon is jelen lehessen. A terebesi állomásnál várta a vármegye fényes küldöttsége.

Terebes, az Andrassy grófok ősai fészke, alig négy ezer lakossal bíró helység, mely egy hosszu utczából áll néhány keresztutczával s alig különbözik a felsőmagyarországi többi szerény falutól. Van azonban négy kiemelkedő épülete: a római és a görög-katholikus templom, az igen szép iskola és gróf Andrassy Gyula kastélya,

melynek ura országiszerte ismeretessé tette Terebes nevét.

A kastély, mely urának magyar miniszterelnök, majd meg közös külügyminiszter korában annyi emlegetés tárgya volt a hírlapokban, nagy park szélén emelkedik és középépületének szűk ablakaival a terebesi főutczára néz, míg két szárnya benyulik a parkba. A középépület és a két szárny kapcsolatán két törpe torony emeli e régi időbeli főuri lak benyomását.

A történelem nem egy érdekes emléket köt e helyhez zajosabb napjaiból. Kurucz és labancz látogatta s felváltva dicsőség és pusztulás tanuja volt. A parkban láthatók még a régi terebesi vár romjai. Szomszédjában van s Terebessel össze-

függ Paris helysége, mely nevét hasonnevű várától nyerte, melyet bizonyos Paris nemzetiség épített. A vár már 1254-ben fonnállott, miről Árpádkori oklevelek tanuskodnak. A XIV. század első felében a hatalmas Drugethek birtokába jutott, de aztán a Perényiek kezére került. Perényi Imre, a híres nádor alapította a pálosok számára azt a zárdát is, melynek épülete maig is fonnáll, bár magát a szerzetet II. József eltörülte.

A vár a XVI. század közepén ismét visszakerült a Drugeth-nemzettséghez, de ennek ferfiága Bálintban, a corbavai püspökben kihalván, Drugeth Zsigmondnál 1692-ben királyi adományt nyert a leányára is s utána leányaira, Csáky s Vandernoth grófnőkre szállt a birtok, Csáky-

A TEREBSI KASTÉLY, A KIRÁLY LAKÁSA SEPT. 11-14-ÉN. Fénykép után rajzolta Biczó Géza.